



Европейски съюз

МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО,
МЛАДЕЖТА И НАУКАТА

ОП Развитие на човешките ресурси

Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

Подкрепа за развитието на докторанти, пост-докторанти, специализанти и млади учени –
BG051PO001-3.3.04

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.04/61

Подкрепа за развитие на научния потенциал на млади учени-хуманитаристи и укрепване на
професионалните им контакти със световно утвърдени учени в тяхната научна сфера
http://www.ilit.bas.bg/bg/projects_op_rchr.php

Литературното познание и отворените хоризонти

Скоро в Института за литература към БАН ще приключи успешно проект с точното название „Подкрепа за развитие на научния потенциал на млади учени-хуманитаристи и укрепване на професионалните им контакти със световно утвърдени учени в тяхната научна сфера”, финансиран от Европейски социален фонд и Република България чрез оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. В рамките на проекта от шести до десети юни в София се проведе и международна лятна школа „Маргиналното в/за литературата”. Обръщаме се към някои от участниците в проекта, за да ни разкажат повече за това интересно събитие.

Проектът „Подкрепа за развитие на научния потенциал на млади учени-хуманитаристи и укрепване на професионалните им контакти със световно утвърдени учени в тяхната научна сфера” допринася за реализирането на принципа на устойчиво развитие, интегриран в оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” в съответствие със Стратегията за устойчиво развитие на ЕС, приета от Съвета на Европа в Гьотеборг (юни 2001 г.), а така също и за реализирането на Стратегическите насоки на ЕС за сближаване на Общността (2007-2013 г.). Бихте ли ни разказали нещо повече

за целите на проекта? Трудно ли беше неговото осъществяване?

Андрей Ташев: Целите на проекта могат да се обобщят в две големи групи, около които бяха организирани и конкретните ни дейности: 1. Повишаване на научния потенциал на докторантите и младите учени от Института за литература – чрез закупуване на научна литература, работа в библиотеки, архиви и научни центрове в България и чужбина, консултации с изявени чуждестранни специалисти в съответната област, абонамент за on-line библиотеки и бази данни и др. 2. По-активно популяризиране на

резултатите от научните ни занимания – чрез участия с доклади в български и международни научни форуми, издаване на сборници с наши изследвания, публикации в български и чужди научни издания, организиране на международна лятна школа и др. Дори само от така маркираните цели и дейности ясно се вижда, че става въпрос за един изключително мащабен проект. Той обхваща над десет докторанти и млади учени от целия спектър на литературната наука, които трябваше да изпълнят заложените дейности за период от две години. Проектът разпредели значителна сума, изминаваща дълъг административен път, преди да стигне до бенефициентите. Институтът за литература за пръв път работи по такъв мащабен проект. Всички тези особености станаха причина за немалко трудности и проблеми от обективен и субективен характер при реализирането на проекта. Но щом го завършихме успешно, значи те не са били непреодолими.

В контекста на прехода към икономика, основана на знанието Националната програма за реформи определя като приоритетни области за подкрепа техническите и приложните науки. Смятате ли, че в съвременна България има място за развитие на хуманитарни изследвания?

Ирина Кузидова: Съвременна България като част от съвременна Европа има потребност от развиване на хуманитарни изследвания. Кризата в хуманитаристиката е по-скоро криза на финансиране на хуманитаристиката, тоест тя не е депресия по отношение на нейните задачи и резултати. Развитието на био-, нанотехнологии, физика или медицина не бива да се разгръща в ущърб на хуманитарното знание. Вероятно отговорността пред

занимаващите се с хуманитарно знание ще се раздвоява в две направления: традиционното академично изследване, от една страна, а от друга – адаптиране на резултатите от това изследване за непрофесионална, любителска аудитория, както и дигитализиране и адекватно виртуално експониране на тези резултати.

Димитър Александров: В съвременна България трябва да има място за развитие на хуманитарните изследвания тъй като България е страна със свои традиции в хуманитаристиката и е дала на света известни учени-хуманитаристи като Цветан Годоров и юлия Кръстева и името на България се свързва с известен Нобелов лауреат в областта на литературата – Елиас Канети.

Станка Петрова: Техническите и приложните науки правят живота ни по-лесен, но не допринасят съществено за неговото духовно осмисляне. Те могат да ни осигурят повече време, но не и да дадат основанията за нашето съществуване. Всяка държава, която има претенции да бъде такава, би трябвало да отделя средства за развитие и на хуманитарните науки, свързани с културата и изкуството ни. Това са средства за подкрепа и развитие на духовния ни потенциал, дори за неговата проверка. Европейският съюз обединява различни държави, но в него всяка носи своята индивидуалност, своята култура, има обмен на млади специалисти, включително и в областта на хуманитарните науки, които са носител на културата ни. Ако на нас имат какво да ни покажат, и ние трябва да имаме какво да дадем. В противен случай би трябвало да се срамуваме. Младите учени-хуманитаристи в България не винаги имат достъп до съвремен-

на материално-техническа база и в още по-малка степен до платени информационни източници с постижения в тяхната научна област; затруднени са при проучването на извори, намиращи се извън пределите на страната и дори до такива, съхранявани в регионални хранилища и научни центрове в страната; по-трудно установяват контакти с учени в чужбина, а когато такива контакти са налице, нямат възможност да се срещат и да общуват лично с тях поради недостиг на средства. Работихте ли в тази насока и ако да, какви резултати постигнахте?

Еньо Стоянов: Основната част от дейностите на проекта бяха съсредоточени около тези проблеми. Проектът създаде по-добра възможност за мобилност и гъвкавост в научния обмен с учени от ЕС и предостави достъп до източници и архиви, които до този момент не бяха достъпни в работата на младите учени.

Андрей Ташев: Командировките в чужбина с цел установяване на контакти и ползване на ресурсите на университети и библиотеки беше акцентът в личната ми програма. Специалността ми е „семиотика“, затова се насочих към научни центрове, в които е развита науката за знаците. През лятото на 2010 година осъществих едномесечно работно посещение в две от световните столици на семиотиката – Тарту, Естония и Хелзинки, Финландия. В първия град се запознах с почти всички представители на прочутата Тартуска семиотична школа (понятието „школа“ е напълно приложимо към тартуските семиотици и днес, почти половин век след създаването и от Юрий Лотман). Бях допуснат до лекциите и семинарите на международната магистърска програма по семиотика и така успях да се запозная и с млади колеги от

цял свят, с повечето от които и до днес поддържаме връзка. Ползвах и библиотеката на Семиотичния департамент на Университета в Тарту. В Тарту четох и разговарях предимно за Лотман, ползвах архива му, в резултат на което открих интересни връзки между неговите идеи и философията на българския семиотик Иван Саръилиев (1887-1969). Възнамерявам да проуча тези връзки по-задълбочено в бъдеще. Целите на посещението ми в Хелзинки бяха по-различни, свързани главно със създателя на семиотиката и прагматизма, американския философ Чарлс Сандърс Пърс (1839-1914). Поради отзивчивостта и топлия прием от страна на ръководителите на проекта за изследване на Пърс към Университета в Хелзинки, освен че ползвах архива, успях и да ксерокопирам около 1000 страници от него. А в богатите фондове на Университетската и Националната библиотеки в Хелзинки открих ценни и редки изследвания, които ми бяха необходими. Разбира се, и във Финландия не липсваха срещи с изявени учени. Определям престоя си в Естония и Финландия като успешен не само заради изброените конкретни придобивки и контакти, а и заради безценния опит, който придобих, защото получих възможността да видя как хората там правят наука, как се отнасят с колегите си и т.н.

В рамките на проекта беше организирана и проведена международна научна школа „Маргиналното в/за литературата“. Бихте ли ни разказали малко повече за това как стигнахте до темата за маргиналното, за участниците и за докладите, представени на събитието?

Ирина Кузидова: Маргиналното бе общата рамка, която спои силно разнообразните ни дисертационни и следди-

сертационни изследвания. На практика повечето от участниците са имали или имат за цел да проучват литературни явления, които не са част от българския или какъвто и да е друг национален канон. Всяка подгрупа от екипа предложи учени, които са важни за собственото ѝ поле и за бъдещата работа на съответната катедра. В този смисъл многопрофилността на школата, както и нейната наднационалност бяха очакваната и добра изненада на тази научна среща. За мен беше интересно да чуя и собствениците си колеги, тъй като палеославистите рядко работят с учени, изследващи покъсните периоди, и в този смисъл интеграционния ефект на проекта виждам не само в международен план, но и на микроравнище – в рамките на самия ИЛ. Другият плюс на школата беше качеството на дискусиите след прочетените доклади. Нерядко диалозите след споделените научни резултати допълваха с нови насоки, с паралелни тези и уместни оспорвания изказаните пред аудиторията обобщения. Важно е да се спомене, че повечето от задграничните участници изявиха желание да участват в бъдещи научни прояви на ИЛ и в тази добра воля за сътрудничество се потвърждава не само успешността на преследваните от проекта цели, но и се атестира качеството на лятната школа.

Албена Хинкова: Темата за маргиналното е била избрана, преди аз да бях участник в проекта, затова не мога да разкажа как се е стигнало до този избор, но мога да кажа, че е много сполучлив, според мен. От една страна, младите хора (независимо дали са учени или не) са твърде близо да проблемите на маргиналното, от друга страна изследването на маргинални явления дава възможност на младите учени да работят върху проблеми, по-рядко разработвани от утвърдените



Снимки от лятната школа.

учени. И както вече посочих, организираната международна научна школа „Маргиналното за/в литературата“ даде възможност на учените от различни поколения и от различни държави да осъществят лични контакти помежду си. Тя се проведе от 6 до 10 юни 2011 г. Научната проява беше насочена към докторанти, пост-докторанти, специализанти и млади учени. Със свои проучвания върху маргиналността от късната античност до наши дни се представиха над 40 учени и преподаватели. За авторитета на школата допринесоха с лекциите и докладите си 11 изявени изследователи от Великобритания, Грузия, Естония, Испания, Италия, както и техните български колеги от ИЛ и ИЕФЕМ при БАН,

СУ „Св. Климент Охридски“, ШУ „Еп. Константин Преславски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ и УНИБИТ. За сборника от международната школа съм предала за печат свой доклад за маргиналното в периодиката. Като илюстрации към него съм приложила снимков материал, отнасящ се до едно от най-маргиналните издания в историята на българската журналистика.

Като част от дейностите към проекта беше издаден и сборник в превод на английски език със статии на младите учени в Института за литература, който носи емблематичното заглавие „Литературното познание и отворените хоризонти“. Очаква се също така да излезе и сборник с докладите от международната лятна школа. Малко повече за тези две значителни постижения?

Ана Алексиева: Двата сборника в най-голяма степен показват резултата от съвместната ни работа. Първият сборник е на английски език, което го прави достъпен и за чуждестранни читатели. Вторият сборник включва разширения вариант на докладите от проведената международна лятна школа. Нейното високо ниво би следвало да гарантира и качеството на изданието.

Ирина Кузидова: Сборниците, заложили в проекта, са поредният стимул за по-висока публикационна активност на младите докторанти и постдоктори и обединиха в едно книжно тяло разнородните филологически интереси на тази иначе несводима в цялост откъм поле, методология и хронологически отрязъци група хора. В този смисъл първият сборник („Литературното познание и отворените хоризонти“) е своеобразна визитка на дейността на младите учени на ИЛ, а преведените на английски текстове от-

говарят на важното изискване за езикова конвертируемост на знанието в световен мащаб. Вторият сборник обобщава двугодишните усилия на проекта – от една страна той отново събира постиженията на младите изследователи на Института, от друга – концентрира текстове на учени, които са предпочетени като бъдещи сътрудници от същите тези млади хора. В този смисъл вторият сборник е едновременно финалният резултат на амбициозния проект на ИЛ, но и отправната точка за бъдещ диалог и съвместна работа с авторитетите, споделили своето знание и воля за сътрудничество с нас.

Йордан Люцканов: Да, хоризонтите са отворени. Мнозина ще могат да прочетат написаното от нас, дори без да го искат кой знае колко – езиковата бариера няма да поставя на изпитание любопитството им (има предвид първия сборник). Вторият сборник ще се радва на повече внимание, въпреки че най-много една трета от текстовете в него са на английски. Темата се оказа интересна, приносите, смея да мисля, са качествени. **Еньо Стоянов:** Докато първият сборник цели да представи разнородните изследователски интереси на младите учени в ИЛ, вторият концентрира техните усилия в посока диалог около темата за маргиналното. Така двата сборника симптоматично се допълват и описват дивергентните и конвергентните траектории на изследователската работа в областта на литературознанието днес.

Андрей Ташев: Тези сборници са един логичен и достоен завършек на двугодишната ни работа по проекта. Те бяха прекрасна възможност за всеки от нас да публикува свои текстове на английски, за да се представя с тях в чужбина, например когато кандидатства за сти-

пендия или специализация. Липсата на публикации на английски, с които да бъдем разпознаваеми и в чужбина, е един от големите проблеми на нашите хуманитаристи. Въпросните сборници запълват донякъде тази празнина, поне що се отнася за младите учени от Института за литература. И двата сборника са доста пъстри откъм съдържание. Първият излезе от печат през лятото на 2011 година и вече е предоставен на най-големите обществени (включително и университетските) библиотеки в България. Ще направим всичко възможно да го разпространим и в чужбина, защото се получи един много качествен от чисто научна гледна точка сборник. Същата съдба очаква и втория сборник, който ще е значително по-голям по обем поради големия брой участници в школата, и, надявам се, прекрасно полиграфически оформен като първия. Във високата му научна стойност не се съмнявам. Елена Давчева: Издаването на двата сборника е най-голямото постижение по проекта. То дава възможност на нас младите учени-хуманитаристи да популяризираме работата си, както в България, така и чрез нашите контакти в чужбина, тъй като те са преведени на английски език.

Албена Хинкова: За подготовката на сборника „Литературното познание и отворените хоризонти“ не бих могла да споделя свои впечатления, тъй като той е бил съставен преди още да съм част от проекта. Като читател мога да му дам една висока оценка и да му пожелаю успех и сред читателите в чужбина, защото предполагам, че най-вече към тях е ориентиран (фактът, че се издава на английски език говори за това). За втория сборник мога да кажа, че силно се надявам да види бял свят по-скоро и явленията,

върху които сме насочили изследователския си поглед (премълчавани и подминавани твърде често и твърде дълго) да бъдат видени в нова светлина. Аз лично положих големи усилия в събирането на материали за своя доклад, предполагам, че и колегите са направили същото за своите текстове. Искане ми се да вярвам, че административните промени, които настъпват в ИЛ, няма да окажат негативно влияние върху подготовката на този сборник за печат и отпечатването му.

Въпросите зададе Иван Христов

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.04/61

Подкрепа за развитие на научния потенциал на млади учени-хуманитаристи и укрепване на професионалните им контакти със световно утвърдени учени в тяхната научна сфера
http://www.ilit.bas.bg/bg/projects_op_rchr.php